
ФИНАНСОВ КОНТРОЛ ЧРЕЗ ДИГИТАЛНИ ИНСТРУМЕНТИ В БЪЛГАРСКАТА ПРАКТИКА

Антоанета Ангелова-Станимирова
a.angelova@unwe.bg

**УНСС, катедра “Финансов контрол”,
София, Студентски град, бул. “8-ми декември” №19
БЪЛГАРИЯ**

Ключови думи: финансов контрол, контрол, управленска практика, България.

Резюме: *Предприятията в настоящата динамична среда се сблъскват с непрекъснатата конкуренция. На тази основа възниква необходимостта от използването на комбинация на качествени и количествени показатели за измерване на резултатите. Приложението на технологиите, и в частност на дигиталните инструменти, от предприятията е жизненоважно за техния успех. Целта на доклада е да представи настоящото приложение на дигитални инструменти във финансов контрол на българските предприятия. В доклада са изяснени понятията „финансов контрол“ и „дигитализация“, представени и анализирани са данни за приложението на дигитални инструменти в България и са изведени препоръки за бъдещи научни изследвания. По своята същност финансовият контрол се свързва с управлението на процесите, операциите и дейностите по генериране на приходи и разходи в организациите. Ускореното дигитализиране и приложението на информационни системи е тенденция, която продължава да се развива с цел подобряване и улесняване на процесите в организацията. От една страна, българската практика е осъзнала необходимостта от дигитализация и възможностите за повишаване на ефективността и конкурентоспособността. От друга страна, данните показват, че това е съотносимо към по-големите предприятия. Основната препоръка за бъдещи изследвания е насочена към провеждане на емпирично изследване за финансовите резултати на българските организациите следствие приложението на дигитални инструменти.*

ВЪВЕДЕНИЕ

По настоящем технологиите са част от ежедневието на цялото общество. Предприятията в динамичната среда се сблъскват с непрекъснатата конкуренция. На тази основа възниква необходимостта от използването на комбинация на качествени и количествени показатели за измерване на резултатите. Приложението на технологиите, и в частност на дигиталните инструменти, от предприятията е жизненоважно за техния успех. Приложението на технологиите дава възможност за по-бързо и автоматизирано събиране на данни за различни показатели на предприятието, с количествен характер.

Този ефект спомага за проследяването и сравняването на показателите с еталонното състояние като елемент от управленската функция контрол. [1].

Целта на настоящия доклад е да представи настоящото приложение на дигитални инструменти във финансов контрол на българските предприятия.

Задачите, които автора си поставя, са както следва:

- ◆ Да се изясни същността на понятията „финансов контрол“ и „дигитализация“;
- ◆ Да се представи и анализира информация за приложението на дигитални инструменти в българската бизнес практика;
- ◆ Да се предложи програма за бъдещи изследвания.

Използваният изследователски инструментариум включва системен подход и методите на анализ, синтез и описателна статистика.

Докладът е организиран в четири части. Първата и втората част е насочена към дефиниране на понятието „финансов контрол“ и „дигитализация“ и решава поставената първа задача. Третата част от доклада решава втората поставена задача. В нея се представят и анализират данни за използването на дигитални инструменти в българската практика. Последната част на доклада се фокусира върху извеждане на препоръки за бъдещи изследвания.

1. СЪЩНОСТ НА ПОНЯТИЕТО „ФИНАНСОВ КОНТРОЛ“

Финансовият контрол [2] е инструмент, използван за генериране на стимули, които привеждат организационните и индивидуалните цели в съответствие с постигане на организационните цели.

Според Mann и Mauger [3] понятието „финансов контрол“ е отделна област на управлението, използваща финансови и икономически инструменти с цел постигане на оперативни и стратегически задачи.

Необходимите компоненти за изграждане на методологическа основа за провеждането на финансов контрол са дефинирането на икономическото съдържание и категоризирането на видовете, формите и начините за финансов контрол в бизнеса. [4]

Симеонов и колектив [5] свързват понятието „финансов контрол“ с управлението на процесите, операциите и дейностите, свързани с генерирането на приходи и извършването на парични разходи в предприятието. В основата си финансовият контрол се прилага върху стойностни параметри с парична форма, но също така представлява и контрол върху действията, процедурите и операциите и контрол върху стойността както на материалните, така и нематериалните параметри. Подходящата счетоводна и информационна система, която позволява бързо и точно отчитане, е основата за внедряването на надежден организационен инструментариум. [6]

Според автора на настоящата публикация *финансовият контрол* по своята същност обхваща подходите и инструментите, чрез които предприятието регулира и наблюдава своите финансови ресурси. Той е от съществено значение за разработването на финансовите планове и политиките на предприятието. Липсата на интеграцията му може да провокира хаос в организационната система. За да постигнат своите цели, предприятията трябва непрекъснато да наблюдават и управляват своите финансови ресурси.

2. ХАРАКТЕРИСТИКИ НА ДИГИТАЛИЗАЦИЯТА

Според Khan [7] дигитализацията и кръговата икономика са две нововъзникващи технологични и организационни тенденции, които имат потенциала да увеличат производителността и ефективността на предприятието. Дигитализацията [8] е набор от

процеси за съхранение, използване и разпространение на аналогови информационни ресурси, които са били преобразувани в цифрови. Бонева [9] откроява тенденция за нарастващо значение на технологиите, поради необходимостта от събиране, обработка, анализ и съхранение на данни.

В труда си „Управление на информационните системи“ колективът Laudon и Laudon [10] определя информационната система като комплекс от взаимосвързани компоненти, които събират, обработват, съхраняват, обобщават и разпространяват тази информация вътре в предприятието. Целта на тази система е да улесни процесите по планиране, бюджетиране, управление на запаси, координация, организация, контрол и вземането на управленски решения.

Недялков и колектив [11] систематизират пет вида информационни системи, в т.ч.: системи за обработка на транзакции, системи, насочени към стопанското управление, системи за автоматизация, експертни системи и цялостни интегрирани решения.

В своето изследване Morozko [12] доказва, че при дигитализация в предприятията е възможно използването на технологии с изкуствен интелект, които намаляват влиянието на субективния човешки фактор.

С други думи, процесът по дигитализация и използването на информационни системи е тенденция, която продължава да се развива с цел подобряване и улесняване на процесите в предприятието.

3. ПРИЛОЖЕНИЕ НА ДИГИТАЛНИ ИНСТРУМЕНТИ В БЪЛГАРСКАТА ПРАКТИКА

Тодорова [13] представя корелация между българската икономика и Европа, което повдига въпросът до каква степен българската практика се повлиява от дигитализацията в Европа.

Националният статистически институт на България събира информацията относно бизнес организациите, които използват софтуерен продукт (дигитален инструмент) за управление на ресурсите си на територията на държавата (табл. 1). В контекста на разбирането на Симеонов и колектив [5] за финансов контрол (както е цитиран по-горе), дигитализацията на организациите може да се определи като основна предпоставка за дигитализацията на финансовия контрол (вътрешен и външен).

Таблица 1. Предприятия, които използват софтуер за управление на ресурсите според данни на НСИ [14]

	2021
Общо	21,80%
По големина на предприятията	
10 - 49 заети лица	17,10%
50 - 249 заети лица	40,10%
250 и повече заети лица	65,20%

Таблица 1 представя най-актуалните данни за процентното отношение на предприятията в България, които използват софтуер за управление на ресурсите. Данните са към 10.12.2021 г. Общо 21,80% от предприятията в България използват такъв тип дигитални инструменти, от които по критерий “брой служители” големите предприятия са 65,20%, средните – 40,10% и малките – 17,10%. Посочените данни дават възможност да се направи заключението, че едва около 22% от предприятията в България използват софтуер за управление на ресурсите. Освен това, ясно се очертава тенденцията, че колкото по-малко е предприятието, толкова собствениците или управителите считат, че не са им необходими такъв тип дигитални инструменти.

Проучване за нивото на дигитализация в България през 2021 г. на Сименс България & Германо-Българска индустриално-търговска камара [15] дава възможност да се направят следните по-важни констатации:

- ◆ 70% от анкетираните поставят по-голям фокус върху дигитализацията.
- ◆ Според 40% е необходима по-голямата автоматизация на информационните технологии и бизнес процесите.
- ◆ 46,67% са планирали по-голяма инвестиция в дигитални технологии спрямо предходната година.
- ◆ 46% планират увеличаване на облачните услуги и процеси.

Във връзка с разгледаното проучване може да заключи, че от една страна, българската практика е осъзнала необходимостта от дигитализация и възможностите за повишаване на ефективността и конкурентоспособността. От друга страна, данните в таблица 1 показват, че това е съотносимо към по-големите предприятия.

4. ПРЕПОРЪКИ ЗА БЪДЕЩИ ИЗСЛЕДВАНИЯ

На база на направения анализ могат да се изведат следните основни препоръки за бъдещи изследвания:

- ◆ провеждане на емпирично изследване за приложението на дигитални инструменти в българската бизнес практика;
- ◆ формиране на голяма представителна изследователска извадка с цел по-задълбочено изследване;
- ◆ анализиране на степента приложение и вида на дигитални инструменти в българската практика;
- ◆ анализ на бизнес резултатите на българските организации следствие приложението на дигитални инструменти;
- ◆ изследване на влиянието между използваните дигитални инструменти върху различните сектори на националното стопанство;
- ◆ провеждане на изследване за степента на приложение на дигитални инструменти между българските сравнение с европейските.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В настоящата публикация са систематизирани и представени различни гледни точки, открити в научната литература и в българската практика, за осъществяването на финансов контрол чрез дигитални инструменти. В доклада са изяснени понятията „финансов контрол“ и „дигитализация“, представени и анализирани са данни за приложението на дигитални инструменти в *България* и са изведени препоръки за бъдещи научни изследвания. Основната препоръка за бъдещи изследвания е насочена към провеждане на емпирично изследване за финансовите резултати на българските организациите следствие приложението на дигитални инструменти.

ЛИТЕРАТУРА:

- [1] Симеонов, О., Ламбовска, М., Системи за управленски контрол. Екс-прес, Габрово, 2016.
- [2] Grant, R. M., Cibin, R., Strategy, structure and market turbulence: The international oil majors, 1970–1991, Scandinavian Journal of Management, Volume 12, Issue 2, 1996, [https://doi.org/10.1016/0956-5221\(95\)00031-3](https://doi.org/10.1016/0956-5221(95)00031-3).
- [3] Mann, R., Mayer. R., Controlling for beginners. Allied Publishers, 2000, <https://books.google.bg/books?id=ecEXfCSTZAYC&printsec=frontcover&hl=bg&source=gb>

[s_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false](#) .

[4] Manuylenko, V. V., Shebzukhova, M. A., “Theory for Financial Controlling in Corporations in the Modern Environment”, Universal Journal of Accounting and Finance, Vol. 9, No. 4, 773-782, 2021. DOI: 10.13189/ujaf.2021.090423.

[5] Симеонов, О., Асенов, Е., Петрова-Въткова, Д., Дончев, Т., Лечева, И., Динева, В., Финансов контрол, УНСС, София, 2015.

[6] Домбашов, Р., Преглед на концепциите и инструментариума за бюджетно планиране на предприятието в българската научна литература, 41th International Scientific Conference – the Teacher of the Future in: Knowledge - International Journal, 58(1), 55–60At: Budva, Montenegro, 2023.

[7] Khan, S. A. R., Razzaq, A., Yu, Z., & Miller, S., Industry 4.0 and circular economy practices: A new era business strategies for environmental sustainability. Business Strategy and the Environment, 30(8), 2021, <https://doi.org/10.1002/bse.2853> .

[8] Лазарова, В., Дигитализация и дигитална трансформация в счетоводството, Икономически и социални алтернативи, брой 2, 2019, https://www.unwe.bg/uploads/Alternatives/Lazarova_8_Alternativi_BG_br_2_2019.pdf.

[9] Бонева, М., Дигиталната трансформация в публичния сектор, Юбилейна X международна научна конференция „Е-Управление и Е-Комуникации”, Созопол, 2018.

[10] Laudon, K., Laudon, J., Management Information Systems: Managing the Digital Firm, 15th ed., Pearson, 2017.

[11] Недялков, А., Коцев, Е., Бонева, М., Петков, А., и др., Процеси на дигитализация в системата за управление на организацията, Академично издателство „Русенски университет”, Русе, 2020.

[12] Morozko, N., Financial Control of Companies' Activities in the Context of Digitalization, 2023, <https://doi.org/10.26794/1999-849X-2023-16-1-108-117> .

[13] Todorova, D., The Impact of Global Financial and Economic Crisis on the Economy of Bulgaria, Krízový Manažment 9(2), 2010, 75-77, <https://doi.org/10.26552/krm.C.2010.2.75-77> .

[14] НСИ, Предприятия, които използват софтуер за управление на ресурсите, 10.12.2021,

<https://www.nsi.bg/bg/content/2885/%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BF%D1%80%D0%B8%D1%8F%D1%82%D0%B8%D1%8F-%D0%BA%D0%BE%D0%B8%D1%82%D0%BE-%D0%B8%D0%B7%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D0%B7%D0%B2%D0%B0%D1%82-%D1%81%D0%BE%D1%84%D1%82%D1%83%D0%B5%D1%80-%D0%B7%D0%B0-%D1%83%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%B5-%D0%BD%D0%B0-%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%83%D1%80%D1%81%D0%B8%D1%82%D0%B5-erp> .

[15] Проучване за нивото на дигитализация в България 2021 г. на Сименс България & Германско-Българска индустриално-търговска камара, 2021, <https://press.siemens.com/bg/bg/pressrelease/pandemiyata-e-nasrchila-cifrovizaciyata-na-biznesa-v-blgariya-0> .

FINANCIAL CONTROL THROUGH DIGITAL TOOLS IN BULGARIAN PRACTICE

Antoaneta Angelova-Stanimirova

a.angelova@unwe.bg

*University of National and World Economy,
Department "Financial control"
Sofia, Student District, No.19 December 8th str.
BULGARIA*

Key words: *financial control, control, management practice, Bulgaria.*

Abstract: *Businesses in today's dynamic environment face continuous competition. On this basis, the need arises to use qualitative and quantitative indicators to measure results. Businesses' application of technology, and digital tools in particular, is vital to their success. The report's purpose is to present the current application of digital tools in the financial control of Bulgarian enterprises. In the report, the author clarifies the concepts of "financial control" and "digitalization", presents and analyzes data on the application of digital tools in Bulgaria, and makes recommendations for future research. Financial control is associated with managing processes, operations and activities for generating income and expenses in organizations. Accelerated digitization and the application of information systems is a trend that continues to develop to improve and facilitate organizational processes. On the one hand, Bulgarian practice has realized the need for digitization and the possibilities for increasing efficiency and competitiveness. On the other hand, the data shows that this is relative to larger enterprises. The main recommendation for future research is to conduct an empirical study on the financial results of Bulgarian organizations due to the application of digital tools.*